

Caixes amb ànima al Claustre del Museu

Amb un llenguatge enigmàtic i amb unes caixes com a suport, Antolina Vilaseca i Hilda Zagaglia plantegen l'art com a expressió d'altres realitats.

A l'esquerra, "A Lluís Calderer" i "Transformació", d'Antolina Vilaseca. A la dreta, "Caixa", d'Hilda Zagaglia

En la mitologia grega clàssica, el Lethe (o Lete o Leteu) era el riu de l'oblit. Les ànimes dels morts, en beure'n l'aigua, ho oblidaven tot. Oblidaven, però no perdien el record, que quedava només com adormit. De Lethe deriven letargia o latència, oblit provisional, pausa en la memòria. Plató deia, més o menys, que les ànimes retornen encarnades en un altre cos i que transporten en estat *letàrgic* el record d'experiències viscudes en altres vides. Així doncs, aprendre vindria a ser com despertar records endormiscats, i el contacte amb coses belles ho afavoreix en sentit positiu.

Els grecs antics també comptaven amb la deessa Mnemòsine, la memòria, d'on procedeix el mot mnemotècnies, referit a les tècniques per millorar la memòria. Fecundada pel suprem Zeus, Mnemòsine, la memòria, va engendrar les muses, que fan de mitjanceres entre el misteri de l'origen i els poetes, els músics i els artistes diversos que infatigablement, segle rere segle, transformen els missatges dels orígens en matèria ordenada i expressiva. És a dir, en obres d'art.

Aquesta memòria de l'origen ha estat descrita, segons l'època, amb un vocabulari mitològic, filosòfic, religiós, o, més recentment, psicològic, anomenant-lo subconscient i considerant-lo col·lectiu. És a dir, memòria col·lectiva d'on, des que l'humà és humà, es nodreixen els artistes. O almenys aquells que a través dels segles ens continuen parlant de la memòria original; no de la memòria periodística o historicista, sinó de la del misteri. Cadascú pot fer al seu gust la llista de poetes, pintors, músics, etc., amb capacitat per emocionar-nos i estremir-nos, i segurament les coincidències seran nombroses perquè les seves produccions artístiques travessen els segles i segueixen

invocant l'enigma. L'art ha estat dotzenes de coses diferents segons cada època, abans d'arribar a l'actual, en que art ho és tot, cosa que, paradoxalment, equival a dir que res no ho és, no existeix.

Exposició

Aquest preàmbul ve a tomb per parlar de l'exposició de dues artistes: la santvicentina Antolina Vilaseca i la italoargentina Hilda Zagaglia. El Museu Comarcal, en procés de remodelació, manté oberta al claustre una de les poques sales d'exposicions de la ciutat. Fins a finals de juliol, aquest espai acollirà una cinquantena d'obres elaborades en diferents moments per les dues artistes esmentades. Cal destacar la utilització de la caixa com a material de suport de totes les obres. En aquest sentit, el vessant simbòlic de la caixa no és un detall menor. Un parell d'audiovisuals i dos plafons completen la mostra que reclama ser *mirada* i no només vista.

Hilda Zagaglia ha exposat en diversos llocs d'Argentina, Cuba, Bolívia, França o Itàlia, entre altres països, amb una obra integrada per pintures, caixes, objectes, *collages* i instal·lacions, tot valent-se de la pintura a l'oli, l'acrílic, la tela, el paper, plomes, pedres, fustes, etc. La seva obra ha estat objecte de diversos estudis, tant des del punt de vista estètic com mític. Zagaglia és nascuda a la ciutat argentina d'Alta Gracia, antigament anomenada Potrero de San Ignacio de Manresa, un topònim indicatiu de com a Amèrica sant Ignasi s'associà més a Manresa que no pas a Llorella. Aquest vincle amb Manresa, el passat jesuític d'ambdues ciutats i el paral·lelisme de les obres són en l'origen d'aquest projecte artístic que, presentat a Argentina des del desembre de 2020 fins al setembre de 2021, ara es mostra a Manresa en un any marcadament ignasià.

Antolina Vilaseca, juntament amb altres artistes, va formar part del grup de pintura d'Art Viu i actualment és integrant del col·lectiu Quaderns de Taller. Des de l'inici ha conreat una obra diversa, en tècniques i en materials, presidida per una llibertat absoluta i cap servitud. L'ús de materials reciclats o d'elaboració pròpia ha estat una constant dècades abans que la sostenibilitat es convertís en una moda. La seva obra ha estat exposada tant a diversos llocs de Catalunya, com arreu de l'Estat i a l'estranger: Anglaterra, Itàlia, Rússia, Argentina, Mèxic... Totes dues artistes tenen una llarga trajectòria al darrere, però mai no havien tingut coneixement l'una de l'altra fins que el 2001 van coincidir com a participants a la Biennal d'Art Contemporani de Florència.

Recerca dels orígens

A l'esquerra, Antolina Vilaseca. A la dreta, Hilda Zagaglia

Ambdues desenvolupen una obra que, tot i les diferències formals, tenen en comú la seva condició d'originals, en el sentit de cercar els orígens mitjançant un llenguatge que sovint sorprèn, intriga o a vegades inquieta. Comparteixen un llenguatge que insisteix a beure de fonts llunyanes, que recorden vagament alguna arcaica memòria. Les caixes, contenidors d'objectes, pintures i emocions, contenen, en paraules de Francesc Vilà, director del Museu, «proposades d'un llenguatge peculiar de la sintaxi del qual no coneixem tots els secrets. Pot ser que ens faltin elements per identificar algunes metàfores, però tenen prou voluntat de comunicar perquè al seu davant ens agradi entrar en el joc estètic, plàstic, però també emocional que ens plantegen». Segons reconeix Zagaglia, «com a artista busco plasmar a la meua obra les emocions que em produeix la vida». I afegeix: «Hi ha situacions que em commocionen i aquestes sensacions les expresso mitjançant l'art». Per a Vilaseca, «l'art és com un ritual que propicia la connexió amb parts més profundes d'un mateix i fa que al llarg del temps sigui capaç d'il·luminar trossos de l'ànima de la persona que l'executa, amb tot el que això comporta de meravellós i terrorífic». En opinió seva, «l'art està lligat amb el coneixement dels comportaments humans i la necessitat d'explicar-se el misteri, tot allò que està fora del control racional i no té explicació lògica: el món dels somnis, els sentiments, la sensibilitat, el desig, la passió, etc. és un intent de fusionar dues parts d'un mateix: el món racional i l'irracional; allò conscient i allò inconscient; de transmutar el caos en un ordre específic». Quan el crític d'art Alexandre Cirici i Pellicer va qualificar l'obra d'Antolina Vilaseca d'*arcaisme màgic* (arcaisme d'*arkhé*, *principi*) va ser d'una precisió que només amb els anys he arribat a entendre.

En el catàleg de l'exposició, són diversos els col·laboradors que fan llum sobre la seva obra: «En cada fragment de realitat que vivim, hi ha espurnes divines, besllums d'eternitat si les sabem veure» afirma el jesuïta, teòleg i antropòleg Xavier Melloni. I la científica Sonia Fernández-Vidal assegura que «no hi ha una sola realitat, sinó moltes realitats possibles, que a més poden conviure en el temps i en l'espai, i que es col·lapsen (es determinen) davant la presència de l'observador que, tanmateix, no en pot triar el resultat». Per la seva banda, l'especialista en l'obra de Jung, la professora Alejandra Elbaba, destaca: «Estem convençudes que l'art treu a la llum allò que habita en les fosques, no tant de l'artista sinó de la col·lectivitat» i el crític d'art Renato Miracco

observa que «entrant en contacte amb el nostre inconscient, el nostre *jo* individual ens apareix com una de les infinites versions de la *vida*, de les quals d'alguna manera s'entra a formar part, com una gota forma part de l'oceà. L'inconscient parla un idioma diferent del que s'usa en la vida de cada dia, en els seus ensenyaments, els seus rituals; utilitza un llenguatge simbòlic i té com a característica fonamental expressar pensaments i sentiments com si fossin experiències dels sentits. Tots nosaltres *parlem* aquest llenguatge, si més no en els somnis. El llenguatge dels somnis no és diferent del mitològic i el religiós; al contrari, es pot dir que es tracta de l'únic llenguatge universal que la humanitat ha posseït. Per cert, igual que l'exposició, el catàleg també mereix ser mirat i llegit, i no solament vist o fullejat».